

Relativpronomen och utbrytningskonstruktioner i olika språk

Richard Harka Skill

Version 1.1, 2025-02-05

Innehållsförteckning

<i>Inledning</i>	3
<i>Översättning</i>	4
<i>Utbrytningar</i>	5
<i>Relativpronomen</i>	5
<i>Den Tyska "dass"-satsen</i>	5
<i>Diskussion</i>	6
<i>Källförteckning</i>	7

Inledning

Ibland kan man inte alls lita på sin språkkänsla, särskilt om det handlar om ett främmande språk. Engdahl säger att: "Språkkänslan uppstår spontant vid inläringen av det första språket – eller språken om barnet växer upp i ett flerspråkigt hem" (2009, 97). Att lära sig ett till språk senare i livet betyder alltså att denna språkkänslan till och med kommer i vägen eftersom den är färgad av modersmålet eller modersmålen och kan inte alltid överföras till det nya språket.

När jag var på semester i Teneriffa i slutet av 2023 hittade jag boken "Mittlandet" av Johanna Mo (2022) i bokbytarhyllan på mitt hotell. En mening från den här boken utmanade min språkkänsla och höll mig igång i flera veckor:

Mening 1

Fast det var ju för sin otillgänglighet som platsen hade valts.

— (Mo 2022, 69)

Sammanhanget för den här meningen är att en avlägsen brottsplats upptäcks under en utredning.

Min förvirring beror på min tyska språkkänsla. I synnerhet är det det relativa pronomenet som är kontraintuitivt för mig. När jag läste den meningen fick jag en brinnande fråga: varför inte "att" istället för "som"?

Fast det var ju för sin otillgänglighet *att platsen hade valts.

Alla personer som har svenska som modersmål jag har tillfrågat säger att man inte kan säga såhär. Varför känns det fel för mig att använda "som"? Medan det inte är särskilt intressant ur ett svenskt språkligt perspektiv att min tyska språkkänsla spelar mig ett spratt, är mina sammanfattade resultat i ämnet dock intressant ur en jämförande lingvistisk synvinkel.

Uppenbarligen har min förvirring att göra med utbrytningsmeningar i en bredare bemärkelse, men också med nyanser i användning av relativpronomen och "dass"-satser i tyskan.

Översättning

Hur översätter man [Mening 1](#) till tyska? Det finns faktiskt flera sätt att översätta meningen, både med och utan utbrytning.

Översättning 1

Der Standort wurde aber gerade wegen seiner Unzugänglichkeit gewählt.

(Fast platsen hade valts för sin otillgänglighet.)

— [\(DeepL 2025\)](#), utan utbrytning

[Översättning 1](#) är resultatet när man översätter meningen med DeepL. Utbrytningen undviks helt och hållet och det är därför att denna översättning inte är av något vidare intresse.

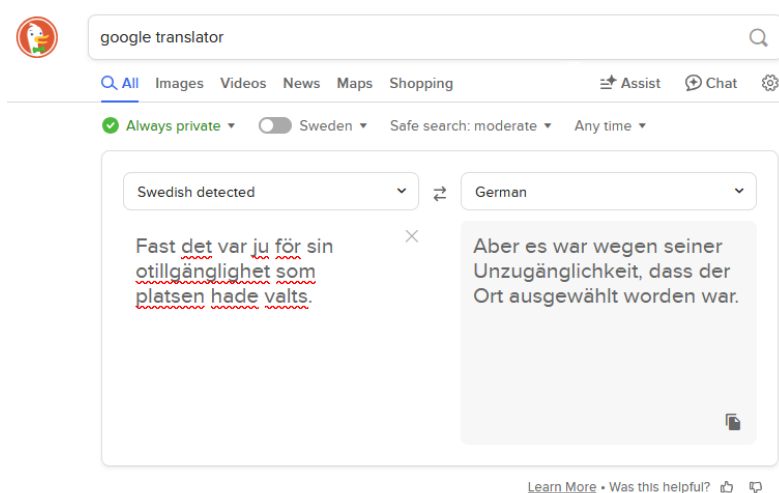
Om man vill använda sig av en utbrytningskonstruktion i Tyskan, finns det två olika alternativ:

Översättning 2

Aber es war wegen seiner Unzugänglichkeit, dass der Ort ausgewählt worden war.

*(Fast det var för sin otillgänglighet *[att] platsen hade valts.)*

— [\(Google Translator wrapper i DuckDuckGo\)](#), "dass"-sats

Figur 1. Google Translator wrapper

[Översättning 2](#) är precis vad min tyska språkkänsla säger och Google Translator som wrapper widget översätter meningen såhär, se även [Google Translator wrapper](#). Den Tyska "dass"-satsen går in på detta mer i detalj.

Översättning 3

Aber es war seine Unzugänglichkeit, wegen derer der Ort ausgewählt worden war.

(Fast det var sin otillgänglighet *[för som + genitiv] platsen hade valts.)

— relativsats

Jag kom på [Översättning 3](#) efter lite funderande. "Wegen derer" är en genitiv-form av pronomen "der/die" som inte används ofta, men det funkar (Linguee 2025). Det är särskilt intressant att motsvarigheten av det svenska "för" flyttar till relativsatsen i tyskan. Läs mer om detta i [Relativpronomen](#).

Utbrytningar

Det finns utbrytningskonstruktioner i många språk.

Beispiele

Svenska Tyska Franska

Pragmatische Bedeutung

Sprachbezogene Gewichtung (Französische Fragesätze, eher Subjektclefts im Deutschen)

Relativpronomen

Svenska exempel

Tyska exempel

"vem som" vs "wer"

"wegen derer"

Den Tyska "dass"-satsen

Dass-Sätze im Deutschen

Dass-Sätze und Spaltsätze (Blühdorn)

Dass-Spaltsätze mit kausalem Vorderglied (Blühdorn) - Subjunktorsätze vs wegen/aufgrund

Diskussion

Recap.

Källförteckning

1. Blühorn, H. (2013). *Syntaktische Nebensatzklassen im Deutschen*, Deutsche Sprache, Zeitschrift für Theorie, Praxis und Dokumentation. Berlin. Erich Schmidt Verlag
2. DeepL (2025). *DeepL Translate: The world's most accurate translator*. <https://www.deepl.com/en/translator#sv/de/Fast%20det%20var%20ju%20f%C3%B6r%20sin%20till%C3%A4nglighet%20som%20platsen%20hade%20valts>. [2025-05-11]
3. DuckDuckGO (2025) *google translate at DuckDuckGo*. <https://duckduckgo.com/?t=ffab&q=google+translate&ia=web> [2025-05-11]
4. Engdahl, E. (2009). *Språkkänsla*, Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens Årsbok MMIX. Stockholm. Kungliga Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien
5. Linguee (2025). *Linguee Wörterbuch*. <https://www.linguee.de/deutsch-schwedisch/search?query=%22wegen+derer%22> [2025-05-11]
6. Mo, J. (2022). *Mittlandet*. 1 uppl. Kalmar. Romanus & Selling
7. RedKid.Net (2024). *RedKid.Net - London Underground Sign Generator*. <http://www.redkid.net/generator/underground/> [2025-02-05]
8. Teleman, U.; Hellberg, S.; Andersson, E.; Holm, L. (1999). *Svenska akademien grammatik*. 1 uppl. Stockholm. Svenska akademien